

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра практичної психології

Кафедра загальної вікової, вікової та педагогічної психології.

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б.Жильцов
20 15 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузі психологічної науки

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.030103 „Практична психологія”

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма «Галузі психологічної науки» для студентів за напрямом підготовки 6.030103 «Практична психологія».

Розробники: Лозова Ольга Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології, Циганчук Тетяна Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології, Сорокіна Олена Анатоліївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології, Фурман Вікторія Вікторівна, кандидат психологічних наук, викладач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології, Краєва Оксана Анатоліївна, кандидат психологічних наук, викладач кафедри практичної психології, Шевцова Олена Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології, Кутіщенко Валентина Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології, Васильєв Олексій Олександрович, старший викладач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри практичної психології
 Протокол від «27» серпня 2015 року №1
 Завідувач кафедри практичної психології
 _____ (О.М. Лозова)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
 Протокол від «25» серпня 2015 року №2
 Завідувач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
 _____ (Сергеєнкова О.П.)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини Н. А. Клішевич

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робочу навчальну програму з дисципліни «Галузі психологічної науки» розроблено кафедрою практичної психології та кафедрою загальної, вікової та педагогічної психології Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка на основі освітньо-професійного профілю підготовки відповідно до навчального плану.

Програма визначає обсяг знань, які повинен опанувати студент, відповідно до вимог першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, алгоритм вивчення навчального матеріалу, необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень. Програма передбачає здобуття особою професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, передбачених для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності. Запропоновані в програмі форми та методи роботи передбачають формування у студентів дослідницьких умінь, здатності використовувати набуті знання і навички з соціальної психології у різних сферах їхньої майбутньої професійної діяльності та формування у них ряду важливих особистісних якостей.

Мета курсу – забезпечення майбутніх фахівців знаннями основних понять, принципів та положень загальної, педагогічної, соціальної, когнітивної, диференціальної, юридичної психології, психології особистості та психології розвитку.

Завдання курсу – озброєння студентів знаннями про:

- основні закони й закономірності функціонування психіки, психічні процеси, явища і властивості людини
- психологічні закономірності процесу навчання, виховання та самовиховання
- сутність, місце і роль соціальної психології в системі наукового знання,
- Загальні принципи та методи диференціальної психології
- психологічні закономірності розвитку особистості на різних етапах онтогенезу;
- психологічні особливості формування провідних психологічних особливостей суб'єктів юридичної діяльності
- вікову динаміку та розвиток когнітивної сфери особистості,
- загальні закономірності розвитку психіки людини: умови, чинники, рушійні сили.

Вивчення курсів дисципліни спрямоване на формування таких **фахових компетентностей** як системи здатностей до:

- здійснення практичної підготовки студентів для проведення досліджень основних психічних явищ, процесів і станів;

- ефективної організації діяльності та спілкування дітей в різні вікові періоди, для створення умов, що сприяють конструктивному формуванню особистості;
- застосовування в психолого-педагогічній діяльності методів соціальної психології, організації міжособистісної взаємодії у малих соціальних групах;
- створення програм психокорекції на основі диференціації осіб за їх індивідуально-типологічними, груповими та стильовими відмінностями;
- розкриття особистісного потенціалу та самореалізацію, здатності до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку;
- орієнтування у методах психологічного консультування осіб, що постраждали від злочинної діяльності, в тому числі насильницького злочину;
- організації діяльності і спілкування особистості в різні вікові періоди, до створення умов, що сприяють конструктивному психічному розвитку людини;
- аналізу особливостей внутрішньої організації психічних процесів; процесу формування знань, їх перетворення та впливу на поведінку і увагу людини.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

І. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 44	Галузь знань 0301 «Соціально-політичні науки»	нормативна	
Модулів – 8	Спеціальність 6.030103 «Практична психологія»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 27		1-4-й	-
Загальна кількість годин – 1320		Семестр	
		1-7-й	-
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 7 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-професійний рівень <u>перший (бакалаврський)</u>	252 год.	-
		Практичні, семінарські	
		28год.	-
		Семінарські	
		238	-
		Самостійна робота	
		518 год.	-
		Модульний контроль	
		74	
		Вид контролю:	
Екзамен, залік	-		

	когнітивної психології									
2	Історія розвитку когнітивної психології. Сучасні дослідження в теорії пізнання.	9	4	2		2		5		
Разом		20	8	4		4		10	2	
Змістовий модуль XX.										
Сфера когнітивної психології										
3	Сенсорно-перцептивні процеси.	9	4	2		2		5		
4	Когнітивні моделі пам'яті	9	4	2		2		5		
5-6	Мислення та процеси обробки інформації.	13	8	4		4		5		
7	Комунікація та мовна активність	11	6	2		4		5		
Разом		44	22	10		12		20	2	
Змістовий модуль XXI.										
Когнітивний розвиток особистості.										
8	Поняття про когнітивний розвиток особистості.	8	4	2		2		4		
9	Розвиток свідомості.	8	4	2		2		4		
10	Творчість з точки зору когнітивної психології.	8	4	2		2		4		
Разом		26	12	6		6		12	2	
Разом за навчальним планом		120	42	20		22		42	6	30

МОДУЛЬ VIII. ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни «Психологія розвитку», становить 180 год., 6 кредитів, з них 32 год. – лекції, 12 год. – практичні заняття, 26 - семінарські заняття, 70 год. – самостійна робота, 10 год. – модульний контроль, 30 год. – підготовка до іспиту. Форма прикінцевого контролю – іспит.

№ п/ п	Назва теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Ауд	Лекц	Сем	Прак	Сам роб	Мод. контр	Сем. Контр
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ XXII. ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ, ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В XIX-XX ст.									
1	Характеристика психології розвитку як науки. Предмет і методи психології розвитку	10	6	2	2	2	4	-	-
2	Проблема детерміна психічного розвитку	11	6	2	2	2	5	-	-

3	Підходи до проблеми розвитку в основних психологічних напрямках	9	4	2	-	2	5	-	-
Разом		32	16	6	4	6	14	2	-
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ XXIII. ОСНОВНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ									
4	Принцип розвитку в психології. Категорії психології та їх зв'язок з різними сторонами психічного розвитку	10	6	2	2	2	4	-	-
5	Фактори, що визначають розвиток психіки Співвідношення еволюційного та революційного шляхів розвитку психіки	9	4	2	-	2	5	-	-
6	Проблема генетичної періодизації. Механізми розвитку і захисту	11	6	2	2	2	5	-	-
Разом		32	16	6	4	6	14	2	-
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ XXIV. ВІКОВА ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ. ВИЗНАЧЕННЯ ОБЛАСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ									
7	Періодизація розвитку. Наступність процесу дозрівання	8	4	2	2	-	4	-	-
8	Чутливість до досвіду і пластичність ЦН Нейрофізіологічні основи навчання	9	4	2	2	-	5	-	-
9	Вплив середовища на функціональні показники дозрівання ЦНС людини Критичні та сензитивні періоди розвитку	9	4	2	2	-	5	-	-
Разом		28	12	6	6	-	14	2	-
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ XXV. ДОЗРІВАННЯ ГОЛОВНОГО МОЗКУ І ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ									
10	Розвиток нервової системи в ембріогенезі	8	4	2	2	-	4	-	-
11	Розвиток основних блоків головного мозку в постнатальному онтогенезі	9	4	2	2	-	5	-	-
12	Дозрівання мозку як умова	9	4	2	2	-	5	-	-

	психічного розвитку								
	Разом	28	12	6	6	-	14	2	-
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ XXVI. ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОКРЕМИХ ПЕРІОДІВ ОНТОГЕНЕЗУ									
13	Пренатальний період розвитку	8	4	2	2	-	4	-	-
14	Постнатальний період онтогенезу	8	4	2	2	-	4	-	-
15	Дитинство. Дошкільний вік. Молодший шкільний вік	8	4	2	2	-	4	-	-
16	Підлітковий вік. Період дорослості. Пізній період онтогенезу	6	2	2	-		2		
	Разом	30	14	8	6	-	14	2	-
	Екзамен	-	-	-	-	-	-	-	30
	Разом за навчальним планом	180	70	32	26	12	70	10	30

ІІІ. ПРОГРАМА

МОДУЛЬ 1

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ З ПРАКТИКУМОМ

Лекція 1-2. Предмет психології і її задачі.

Предмет психології. Психологія як наука про психіку і психічні явища. Принципи психології. Принцип детермінізму в психології. Проблема взаємозв'язку біологічного і соціального в сучасних психологічних теоріях. Принцип єдності свідомості і діяльності Принцип розвитку і його реалізація у філогенезі, розвитку свідомості, онтогенезі.

Основні поняття теми: психологія, методологія, метод, методика, принцип детермінізму, розвитку, єдності свідомості і діяльності, системності.

Лекція 3-4. Методи психології

Основні методи психологічних досліджень Загальне уявлення про методи наукового дослідження. Дослідницькі методи в психології та методи активного психологічного впливу. Основні групи психологічних методів: об'єктивні і суб'єктивні. Основні суб'єктивні методи психології: спостереження, включене спостереження, самоспостереження, опитування (письмове, усне, вільне). Основні типи психологічних тестів. Проективні тести. Експеримент як основний метод сучасної психології. Види експериментів (лабораторний, природний). Етичні проблеми психологічного дослідження.

Основні поняття теми: психологічне дослідження, науковий метод, спостереження, експеримент, тест.

ХІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Величковский Б.М. Когнитивная наука : Основы психологии познания : в 2 т. — Т. 2 / Борис М. Величковский. — М. : Смысл : Издательский центр «Академия», 2006. — 432 с.
2. Канеман Д., Словик П., Тверски А. Принятие решений в неопределенности: Правила и предубеждения / Пер. С англ. — Х.: «Гуманитарный центр», 2005. — 632с.
3. Когнитивная психология / Р. Солсо. — 6-е изд. — СПб.: Питер, 2006. — 589 с.
4. Когнитивная психология: история и современность. Хрестоматия. - М.: Ломоносовъ, 2011. - 321с.

Додаткова література:

1. Гейвин Хелен. Когнитивная психология. - СПб.: «Питер», 2003. - 272 с.
2. Морозов В.П. Невербальная коммуникация: Экспериментально-психологические исследования. — М.: РАН, 2010. - 522 с.
3. Федоров А.П. Когнитивно-поведенческая психотерапия. - СПб.: «Питер», 2002. - 352 с.
4. Холодная М.А. Психология интеллекта: Парадоксы исследования. — 2-е изд., перераб. и доп. — СПб.: Питер, 2002. — 272 с.

МОДУЛЬ VIII. ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ

Змістовий модуль XXII.

Предмет психології розвитку, її становлення в хіх-хх ст.

Лекція 1. Характеристика психології розвитку як науки. Предмет і методи психології розвитку (2 год.)

Предмет психології розвитку як науки. Поняття про розвиток, дозрівання і ріст. Фактори психічного розвитку: спадковість, середовище, активність. Методологічні проблеми психології розвитку. Методи психології розвитку.

Основні поняття теми: розвиток, психічний розвиток, дозрівання, ріст, онтогенез, філогенез, соматичний розвиток, норма психічного розвитку, середовище, спадковість, генотип, активність, життя, рух, навчання, виховання, когнітивний розвиток, розвиток особистості, пізнавальні здібності, механізми розвитку, фактори (чинники) психічного розвитку, закономірності психічного розвитку, формування психічних якостей особистості, сенсорно-перцептивний розвиток, соціокультурний розвиток, соціалізація, спостереження, лонгетюдний метод, метод поперечних зрізів, лабораторний і природний експерименти, психологічний і педагогічний експерименти, метод близнюків, метод вивчення продуктів діяльності, бесіда, інтерв'ю, соціометрія,

психодіагностичні тести, генетичні методи, біографічні методи, методи кроскультурних досліджень.

Лекція 2. Проблема детермінації психічного розвитку (2 год.)

Детермінанти психічного розвитку. Принципи психічного розвитку. Закономірності психічного розвитку. Рівні психічного (розумового) розвитку за Л.С. Виготським. Критерії психічного розвитку за Д.Б. Ельконіним.

Основні поняття теми: сенситивний період, навчання, виховання, провідний вид діяльності, гра, праця, спілкування, соціальна ситуація розвитку, кризи розвитку, нормативні і ситуативні кризи розвитку, новоутворення, психологічні новоутворення, актуальний рівень розвитку, потенційний рівень розвитку, механізми розвитку, екзистенційна криза розвитку, зона ближнього розвитку, нерівномірність розвитку, гетерохронність розвитку, соціалізація, мінливість, еволюція, диференціація, ієрархічна інтеграція і централізація, повторюваність, супідрядність, співмірність та врівноваженість структурних елементів цілого, нестійкість розвитку, кумулятивність розвитку, дивергентність розвитку, конвергентність розвитку.

Лекція 3. Підходи до проблеми розвитку в основних психологічних напрямках (2 год.)

Біологічний підхід до розвитку. Психодинамічний підхід. Біхевіористичний підхід. Когнітивно-генетичний підхід. Контекстуальний підхід.

Основні поняття теми: екологічна система, дитячий інтелект, оперантне обумовлення, психосоціальний розвиток.

Змістовий модуль XXIII

Основні методологічні положення психології розвитку

Лекція 4. Принцип розвитку в психології. Категорії психології та їх зв'язок з різними сторонами психічного розвитку

Принципи психології. Принцип розвитку. Категорії психології. Біологічний детермінізм. Функціональний підхід. Принцип системності.

Основні поняття теми: основний категоріальний апарат психології.

Лекція 5. Фактори, що визначають розвиток психіки

Співвідношення еволюційного та революційного шляхів розвитку психіки

Динаміка розвитку психіки. Теорія Прейера –Хола, теорія Штерна. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на розвиток психіки. Теорія Ч. Дарвіна.

Основні поняття теми: дозрівання, зростання, шляхи розвитку психіки.

Лекція 6. Проблема генетичної періодизації. Механізми розвитку і захисту

Теорія рекапітуляції. П'ять фаз в психічному розвитку дітей. Д. Селлі, доводячи, що психічний розвиток ґрунтується на законах асоціацій. Складові психіки - розум, почуття і воля. Інтелект як фундамент для розвитку психіки.

Основні поняття теми: сенсорно моторний інтелект, періодизації, стадії розвитку психіки, інстинкт, емоційний розвиток, інфантильність.

Змістовий модуль XXIV

Вікова психофізіологія. визначення області дослідження

Лекція 7. Періодизація розвитку. Наступність процесу дозрівання

Вимоги до критерію періодизації. Підходи до періодизації розвитку. Міждисциплінарне вирішення проблеми періодизації розвитку. Основними критеріями оцінки біологічного віку. Психофізіологічне дозрівання. Біологічне дозрівання. Наступність процесу дозрівання.

Основні поняття теми: критерій періодизації, біологічний вік, психофізіологічне дозрівання, біологічне дозрівання.

Лекція 8. Чутливість до досвіду і пластичність ЦН. Нейрофізіологічні основи навчання

Пластичність нервової системи в ранньому онтогенезі. Оцінка діапазону пластичності ЦНС. Метаболізму мозку. Динаміка мозкового дозрівання. Сенсорно-перцептивний досвід. Спеціалізація нейронів. Механізм адаптації. Звикання і сенситизація. Постсинаптична потенціація. Селективні теорії навчання. Відмінності між процесами розвитку і навчання.

Основні поняття теми: онтогенез, дозрівання, адаптація, звикання, сенситизація.

Лекція 9. Вплив середовища на функціональні показники дозрівання ЦНС людини. Критичні та сензитивні періоди розвитку

Сенсорно-перцептивний досвід. Біоелектричної активності мозку. Функціональні показники дозрівання ЦНС людини. Критичні та сензитивні періоди розвитку.

Основні поняття теми: ЦНС, дозрівання, сенситивний період, критичний період.

Змістовий модуль XXV

Дозрівання головного мозку і психічного розвитку

Лекція 10. Розвиток нервової системи в ембріогенезі

Ембріогенез, етапи розвитку мозку в ембріогенезі, статеве диференціювання, концепція Гешвінд, розвиток нервової системи в ембріогенезі.

Основні поняття теми: ембріогенез, диференціювання, статеві відмінності.

Лекція 11. Розвиток основних блоків головного мозку в постнатальному онтогенезі

Морфологічних показників дозрівання ЦНС. Характеристика діяльності мозку в цілому. Схема Макліна. Ізоморфність. Консолідація. Л.С. Виготський «натуральні» і

«культурні» психічні процеси і функції. Психофізіологічна основа вищих психічних функцій.

Основні поняття теми: ізоморфність, консолідація, блоки головного мозку, постнатальний онтогенез.

Лекція 12. Дозрівання мозку як умова психічного розвитку

Поетапне дозрівання мозку. Рівень сенсорних «примітивів». Репрезентація. Види перцептивної діяльності. Функції мозку в онтогенезі. Функціональна спеціалізація півкуль в онтогенезі. Сенс концепції еквіпотенціальності півкуль. Здатність до довільної регуляції поведінки.

Основні поняття теми: дозрівання мозку, сенсорні «примітиви», репрезентація, перцептивна діяльність, функції мозку, спеціалізація півкуль, еквіпотенціальність півкуль, довільна регуляція поведінки.

Змістовий модуль XXVI

Психофізіологічні характеристики окремих періодів онтогенезу

Лекція 13. Пренатальний період розвитку

Послідовність і динаміка процесів дозрівання організму. Рухова активність ембріона. Сенсорні системи плода. Механізми психофізіологічної взаємодії організмів матері та плоду. Психосоматичний статус вагітної жінки. Пренатальний стрес.

Основні поняття теми: дозрівання організму, рухова активність, ембріон, сенсорна система, психосоматичний статус, пренатальний стрес.

Лекція 14. Постнатальний період онтогенезу

Сензитивний період новонародженості. Загальна характеристика постнатального онтогенезу людини. Чинники і критерії зростання і розвитку в постнатальному онтогенезі. Схема періодизації онтогенезу.

Основні поняття теми: постнатальний онтогенез людини, новонародженість, грудний вік, раннє дитинство, перше дитинство, друге дитинство, підлітковий вік, юнацький вік, зрілий вік I, зрілий вік 2, літній вік, старечий вік, довгожителі.

Лекція 15. Дитинство. Дошкільний вік. Молодший шкільний вік

Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Психологічне усвідомлення себе. Пізнання за допомогою дорослого світу предметів. Спілкування з ровесниками та дорослим.

Розвиток предметної діяльності. Продуктивна і репродуктивна діяльність. Формування символічної репрезентації дійсності.

Оволодіння мовленням як головне новоутворення раннього дитинства.

Особливості розвитку психічних пізнавальних процесів у ранньому дитинстві.

Формування особистості дитини раннього віку.

Основні новоутворення: наочно – дійове мислення, мовне спілкування, поява самосвідомості, комплекс “Я сам” (негативізм, установка на самостійність, непокірність, впертість). Психологічні особливості кризи трьох років.

Загальна характеристика анатомо-фізіологічних особливостей дошкільника.

Соціальна ситуація розвитку в дошкільному віці.

Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність. Чотири рівні розвитку гри у дітей 3-7 років.

Особливості спілкування дошкільника з ровесниками. Ситуативно-ділова форма спілкування. Позаситуативно-ділова форма спілкування у старших дошкільників.

Формування особистості дитини молодшого шкільного віку. Основні новоутворення молодшого школяра: довільність психічних процесів, розвиток внутрішнього плану дій, рефлексія, мотив досягнення успіху.

Основне протиріччя віку: відставання морального розвитку від інтелектуального. Криза 7 років.

Основні поняття: мотиви учіння школярів, довільність психічних процесів, внутрішній план дій, рефлексія, рівень домагань, понятійне мислення, інтеріоризація, екстеріоризація.

Лекція 16. Підлітковий вік. Період дорослості. Пізній період онтогенезу

Особливості фізичного і фізіологічного розвитку підлітка. Статеве дозрівання. Вплив статевого дозрівання на появу почуття власної дорослості, появу інтересу до представників протилежної статі, пробудження нових романтичних почуттів і переживань. Активізація діяльності гіпофізу. Інтенсивний фізичний і фізіологічний розвиток. Перебудова моторного апарату. Перебудова нейрогуморальних співвідношень.

Соціальна ситуація розвитку підлітка. Теоретичні підходи до проблеми «кризи» в підлітковому періоді. Переорієнтація спілкування з дорослими на спілкування з ровесниками. Перебудова взаємин з дорослим. Емансипація дитини від батьків. Спілкування з однолітками як провідна діяльність підліткового віку.

Особистісний розвиток підлітка. Основні потреби підліткового віку: 1) потреба у самовираженні; 2) потреба уміти щось робити; 3) потреба щось значити для інших; 4) потреба рівноправного спілкування з дорослими; 5) посилення статевої ідентифікації.

Біологічні, психічні, духовні аспекти життя людини.

Фактори і закономірності розвитку дорослого.

Психічна зрілість: зміст і структура.

Проблеми періодизації психічного розвитку дорослої людини. Періоди і фази дорослості.

Анатомо-фізіологічні особливості дорослості.

Психосоціальний та пізнавальний розвиток дорослості. Проблема психічного здоров'я.

Проблема особистісної зрілості.

Основні поняття: дорослість, психічна зрілість, криза середини життя, інволюція пам'яті, когнітивна зрілість, стадія досягнень, ідентичність.

IV. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль XXII.

Предмет психології розвитку, її становлення в хіх-хх ст.

Семінар, практичне 1

Тема: Характеристика психології розвитку як науки. Предмет і методи психології розвитку (4 год.)

1. Предмет психології розвитку як науки.
2. Поняття про розвиток, дозрівання і ріст.
3. Фактори психічного розвитку: спадковість, середовище, активність.
4. Методологічні проблеми психології розвитку.
5. Методи психології розвитку.

Основна література: 1, 2, 3

Додаткова література: 5, 6, 7

Семінар, практичне 2

Тема: Проблема детермінації психічного розвитку (4 год.)

1. Детермінанти психічного розвитку.
2. Принципи психічного розвитку.
3. Закономірності психічного розвитку.
4. Рівні психічного (розумового) розвитку за Л.С. Виготським.
5. Критерії психічного розвитку за Д.Б. Ельконіним.

Основна література: 1, 4, 3

Додаткова література: 5, 7

Практичне 3

Тема: Підходи до проблеми розвитку в основних психологічних напрямках (2 год.)

1. Біологічний підхід до розвитку.
2. Психодинамічний підхід.
3. Біхевіористичний підхід.
4. Когнітивно-генетичний підхід.
5. Контекстуальний підхід.

Основна література: 2, 3

Додаткова література: 5, 6

Змістовий модуль XXIII

Основні методологічні положення психології розвитку

Семінар 3, практичне 4

Тема: Принцип розвитку в психології. Категорії психології та їх зв'язок з різними сторонами психічного розвитку (4 год.)

1. Принципи психології.
2. Принцип розвитку.
3. Категорії психології.
4. Біологічний детермінізм.
5. Функціональний підхід.
6. Принцип системності.

Основна література: 2, 3, 4

Додаткова література: 5, 6, 7

Практичне 5

**Тема: Фактори, що визначають розвиток психіки
Співвідношення еволюційного та революційного шляхів розвитку психіки
(2 год.)**

1. Динаміка розвитку психіки.
2. Теорія Прейера –Хола, теорія Штерна.
3. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на розвиток психіки.
4. Теорія Ч. Дарвіна.

Основна література: 2, 4

Додаткова література: 6, 7

Семінар 4, практичне 6

Тема: Проблема генетичної періодизації. Механізми розвитку і захисту (4 год.)

1. Теорія рекапітуляції.
2. П'ять фаз в психічному розвитку дітей.
3. Д. Селлі, доводячи, що психічний розвиток ґрунтується на законах асоціацій.
4. Складові психіки - розум, почуття і воля.
5. Інтелект як фундамент для розвитку психіки.

Основна література: 1, 3

Додаткова література: 6, 7

Змістовий модуль XXIV

Вікова психофізіологія. визначення області дослідження

Семінар 5

Тема: Періодизація розвитку. Наступність процесу дозрівання (2 год.)

1. Вимоги до критерію періодизації.
2. Підходи до періодизації розвитку.
3. Міждисциплінарне вирішення проблеми періодизації розвитку.
4. Основними критеріями оцінки біологічного віку.
5. Психофізіологічне дозрівання.
6. Біологічне дозрівання.
7. Наступність процесу дозрівання.

Основна література: 1, 2, 3

Додаткова література: 5, 6

Семінар 6

Тема: Чутливість до досвіду і пластичність ЦН. Нейрофізіологічні основи навчання (2 год.)

1. Пластичність нервової системи в ранньому онтогенезі.

2. Оцінка діапазону пластичності ЦНС.
3. Метаболізму мозку.
4. Динаміка мозкового дозрівання.
5. Сенсорно-перцептивний досвід.
6. Спеціалізація нейронів.
7. Механізм адаптації.
8. Звикання і сенситизація.
9. Постсинаптична потенціація.
10. Селективні теорії навчання.
11. Відмінності між процесами розвитку і навчання.

Основна література: 3, 4

Додаткова література: 5, 6

Семінар 7

Тема: Вплив середовища на функціональні показники дозрівання ЦНС людини. Критичні та сензитивні періоди розвитку (2 год.)

1. Сенсорно-перцептивний досвід.
2. Біоелектричної активності мозку.
3. Функціональні показники дозрівання ЦНС людини.
4. Критичні та сензитивні періоди розвитку.

Основна література: 1, 2, 3

Додаткова література: 5, 6

Змістовий модуль XXV

Дозрівання головного мозку і психічного розвитку

Семінар 8

Тема: Розвиток нервової системи в ембріогенезі (2 год.)

1. Ембріогенез.
2. Етапи розвитку мозку в ембріогенезі.
3. Статеве диференціювання.
4. Концепція Гешвінд.
5. Розвиток нервової системи в ембріогенезі.

Основна література: 2, 3, 4

Додаткова література: 5, 6

Семінар 9

Тема: Розвиток основних блоків головного мозку в постнатальному онтогенезі (2 год.)

1. Морфологічних показників дозрівання ЦНС.
2. Характеристика діяльності мозку в цілому.
3. Схема Макліна.
4. Ізоморфність.

5. Консолідація.
6. Л.С. Виготський «натуральні» і «культурні» психічні процеси і функції.
7. Психофізіологічна основа вищих психічних функцій.

Основна література: 2, 3, 4

Додаткова література: 5, 6

Семінар 10

Тема: Дозрівання мозку як умова психічного розвитку (2 год.)

1. Поетапне дозрівання мозку.
2. Рівень сенсорних «примітивів».
3. Репрезентація.
4. Види перцептивної діяльності.
5. Функції мозку в онтогенезі.
6. Функціональна спеціалізація півкуль в онтогенезі.
7. Сенс концепції еквіпотенціальності півкуль.
8. Здатність до довільної регуляції поведінки.

Основна література: 1, 2, 3, 4

Додаткова література: 5, 6

Змістовий модуль XXVI

Психофізіологічні характеристики окремих періодів онтогенезу (2 год.)

Семінар 11

Тема: Пренатальний період розвитку

1. Послідовність і динаміка процесів дозрівання організму.
2. Рухова активність ембріона.
3. Сенсорні системи плода.
4. Механізми психофізіологічної взаємодії організмів матері та плоду.
5. Психосоматичний статус вагітної жінки.
6. Пренатальний стрес.

Основна література: 2, 3, 4

Додаткова література: 5, 7

Семінар 12

Тема: Дитинство. Дошкільний вік. Молодший шкільний вік (2 год.)

1. Дитинство.
2. Дошкільний вік.
3. Молодший шкільний вік.

Основна література: 3, 4

Додаткова література: 6, 7

Семінар 13

Тема: Підлітковий вік. Період дорослості. Пізній період онтогенезу (2 год.)

1. Підлітковий вік.
2. Період дорослості.
3. Пізній період онтогенезу

Основна література: 2, 4
Додаткова література: 5, 7

Навчально-методична карта дисципліни «Психологія розвитку»

Разом: кредитів – 6, загальна кількість годин – 180 год., із них 32 год. – лекції, 26 год. – семінарські заняття, 12 год. – практичні заняття, 70 год. – самостійна робота, 10 год. – модульний контроль, екзамен – 3. Самостійна робота з підготовки до екзамену – 30 год. Коефіцієнт: 5,8

Назва модуля	Змістовий модуль XXII. Предмет психології розвитку, її становлення в XIX-XX ст.	Змістовий модуль XXIII. Основні методологічні положення психології розвитку	Змістовий модуль XXIV. Вікова психофізіологія. Визначення області дослідження	Змістовий модуль XXV. Дозрівання головного мозку і психічного розвитку	Змістовий модуль XXVI. психофізіологічні характеристики окремих періодів онтогенезу
Кількість балів за модуль	83 бали	83 бали	61 бали	61 бали	62 бали
Теми лекцій	1. Характеристика психології розвитку як науки. Предмет і методи психології розвитку (1 бал) 2. Проблема детермінації психічного розвитку (1 бал) 3. Підходи до проблеми розвитку в основних психологічних напрямках (1 бал)	4. Принципи розвитку в психології. Категорії психології та їх зв'язок з різними сторонами психічного розвитку (1 бал) 5. Фактори, що визначають розвиток психіки. Співвідношення еволюційної та революційної шляхів розвитку психіки (1 бал) 6. Проблема генетичної періодизації. Механізми розвитку і захисту (1 бал)	7. Періодизація розвитку. Наступність процесу дозрівання (1 бал) 8. Чутливість до досвіду і пластичність ЦН. Нейрофізіологічні основи навчання (1 бал) 9. Вплив середовища на дозрівання ЦНС людини Критичні та сензитивні періоди розвитку (1 бал)	10. Розвиток нервової системи в ембріогенезі (1 бал) 11. Розвиток основних блоків головного мозку в постнатальному онтогенезі (1 бал) 12. Дозрівання мозку як умова психічного розвитку (1 бал)	13. Пренатальний період розвитку (1 бал) 14. Постнатальний період онтогенезу (1 бал) 15. Дитинство. Дошкільний вік. Молодший шкільний вік (1 бал) 16. Підлітковий вік. Період дорослості. Пізній період онтогенезу (1 бал)
Теми семінарських та практичних занять	1. Семінар, практичне: Характеристика психології розвитку як науки. Предмет і методи психології розвитку (4 год.) (22 бали) 2. Семінар, практичне: Проблема детермінації психічного розвитку (4 год.) – (22 бали) 3. Практичне: Підходи до проблеми розвитку в основних психологічних напрямках (2 год.) – (11 балів)	4. Семінар 3, практичне 4 (4 год.) Тема: Принципи розвитку в психології. Категорії психології та їх зв'язок з різними сторонами психічного розвитку (22 бали) 5. Практичне 5, тема: Фактори, що визначають розвиток психіки (4 год.) – (22 бали) Співвідношення еволюційного та революційного шляхів розвитку психіки (11 балів) 6. Семінар 4, практичне 6, тема: Проблема генетичної періодизації. Механізми розвитку і захисту (4 год.) – (22 бали)	7. Семінар 5, тема: Періодизація розвитку. Наступність процесу дозрівання (2 год.), (11 балів). 8. Семінар 6, тема: Чутливість до досвіду і пластичність ЦН. Нейрофізіологічні основи навчання (2 год.), (11 балів) 9. Семінар 7 Тема: Вплив середовища на функціональні показники дозрівання ЦНС людини. Критичні та сензитивні періоди розвитку (11 балів)	10. Семінар 8 Тема: Розвиток нервової системи в ембріогенезі (2 год.), (11 балів) 11. Семінар 9 Тема: Розвиток основних блоків головного мозку в постнатальному онтогенезі (2 год.), (11 балів) 12. Семінар 10 Тема: Дозрівання мозку як психічного розвитку (2 год.), (11 балів)	13. Семінар 11, Тема: Пренатальний період розвитку (11 балів) 14. Семінар 12 Тема: Дитинство. Дошкільний вік. Молодший шкільний вік (2 год.) – (11 балів) 15. Тема: Підлітковий вік. Період дорослості. Пізній період онтогенезу (2 год.), (11 балів)
Види поточного контролю	МКР 1 - 25 балів	МКР 2 - 25 балів	МКР 3 - 25 балів	МКР 4 - 25 балів	МКР 5 - 25 балів

V. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів з модуля «Психологія розвитку» оцінюються згідно вимогам європейської трансферно-накопичувальної системи організації навчання.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчального плану. Систему балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю.

Таблиця 5.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій	16
2.	Відвідування семінарських занять	13
3.	Відвідування практичних занять	6
3.	Відповіді на семінарських заняттях	130
4	Робота на практичних заняттях	60
5.	Модульні контрольні роботи (1, 2, 3, 4, 5)	125
	Загальна кількість балів	350
	Розрахунок коефіцієнту	$350:60=5,8$

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.
- **комп'ютерного контролю:** тестові програми.
- **методи самоконтролю:** уміння самотійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 5.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками.
B	82-89 балів	достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81 балів	в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок.

D	69-74 балів	посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого вивчення або професійної діяльності.
E	60-68 балів	мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1-34 балів	з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля. Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

VI. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю)

VII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНА»

Основна література:

1. Крайг Г. Психология развития. - СПб., 2000.
2. Кулагина И.Ю., Коллюцкий В.Н. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека. Уч. пособие. - М., 2001. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник. / За ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднічук та ін. - К.: Просвіта, 2001. - 416 с.15.
3. Ньюкомб Н. Развитие личности ребенка. – СПб., 2002.

4. Психология человека от рождения до смерти / Под ред. Реана А.А. – СПб., 2002.

Додаткова

5. Сапогова Е.Е. Психология развития человека: Учебное пособие. – М., 2001.

6. Шеффер Д. Дети и подростки: Психология развития / Шеффер Д. – СПб.: Питер, 2003. – 263 с.

7. http://www.mon.gov.ua/gr/obg/2008/18_04_08.doc